

Tereza Tomažič

Mama

Film *Mama* (2013, Andrés Muschietti), ki ga je produciral Guillermo del Toro, se prične s pravljичnim uvodom »Nekoč, predavnimi časi ...« in se ne nadaljuje v stilu bratov Grimm, temveč grozljivih pravljič, ki se ne končajo z volkom na dnu vodnjaka. Ko sestrici Lilly in Victorio oče, zatem ko je ubil njuno mamo, odvleče globoko v gozd, tam naleti na staro, prazno kočo. V njej prebiva zlovesča prezenca, ki pa deklici reši pred gotovo smrtjo najprej tako, da ubije njenega očeta, nato pa skrbi zanju, ju hrani in jima izdeluje lutke. Pet let kasneje ju iskanci odkrijejo in vrnete se v civilizacijo k stricu Lucasu in njegovemu dekletu Annabel, iz gozda pa jima seveda sledi tudi njuna »mama«, stvar, duh, ki odtlej prebiva v njuni omari.

Film se v okviru žanra ukvarja z grozljivim, s tistim, kar nas straši. A česa nas je groza? Kaj se skriva za utripajočimi lučmi in škripajočimi zvoki? »Mama«. Mama kot pošast, kot stvar; materinski čut oziroma ljubezen do otroka kot skrajna, silovita, iracionalna sila, ki je lahko v tej svoji silovitosti kar najbolj ljubosumna in destruktivna, kot nekaj, česar nas je zares lahko strah. Psihiatrica tajnica v filmu izjavi: »Duh [a ghost] je čustvo, popolnoma zverženo v svoji obliki, obsojeno, da se znova in znova ponavlja. Vse dokler krivica ni popravljena.« Takšno razumevanje prinaša dva zanimiva zastavka, in sicer materializacijo psihičnega v fizično in vprašanje pravičnosti *post mortem*, ko Bog ne obstaja več.

Pravičnost se tu vzpostavlja s popravkom prihodnjih generacij za nazaj, retroaktivno – stari grehi očitno ne umrejo skupaj z njihovimi žrtvami, ampak na nek način živijo naprej in zahtevajo svoje zadoščenje, kar je znana žanrska tematika oziroma iztočnica. Tudi materializacija psihičnih vsebin v fizično ni tuja filmski kulturi, kakor pravzaprav kulturi nasploh – vsako dejanje, v okviru katerega spreminjamo svoje okolje iz nekega duševnega vzgiba, je pravzaprav njegova vidna usnovljenost. Vendar gre tu za radikalizacijo tega procesa, za idejo, da se je neka »čista« in silna emocija – želja, jeza, žalost – sposobna sama na sebi utelesiti, potem ko je telo, ki jo je nosilo, že davno umrlo in razpadlo. Seveda tu ne gre za razumno željo, temveč za prvobitno, prejkone iracionalno željo. Zato srž oziroma koncept filma *Mama*, ki nagovori žensko željo po materinstvu, zelo spominja na znanstvenofantastični film *Prepovedani planet* (Forbidden Planet, 1956, Fred M. Wilcox), v katerem odprava na nek planet odkrije le dva preživela prejšnje odprave (očeta in hčer) ter pošast, ki jima prizanaša, po vrsti pa pobija vse druge. Odprava naposled ugotovi, da je temu tako, ker oče, doktor Edward Morbius, uporablja napravo *plastic educator* (plastični izobraževalnik), ki ga je pred svojim izumrtjem zgradilo napredno ljudstvo Krell. Naprava je bila namenjena materializaciji česarkoli, kar so si pripadniki ljudstva Krell lahko v svojem duhu zamislili, ter projiciranju tega na poljubno mesto njihovega planeta, pri tem pa so seveda pozabili na »pošasti iz Ida«, pošasti

iz lastnega iracionalnega nezavednega. Ta materializirana pošast pa se ponovno odpravi na svoj morilski pohod, ko se doktorjeva hči Altaira »Alta« Morbius zalubi v komandanta J. J. Adamsa (Leslie Nielsen) – oče naposled le ugotovi oziroma si prizna, od kod izvira pošast tega planeta: da je ta pravzaprav projekcija njegovega lastnega nezavednega, v katerem se skrivajo očetovsko ljubosumje in zaščitništvo ter želja, da njegova punčka ne bi nikoli odrasla in ga zapustila. V obeh filmih gre torej za materializacijo starševskega zaščitništva, ki meji na posedovanje in v svoji skrajnosti predstavlja tisto pošastno, zastrašujoče, grozljivo.

Zanimiv koncept filma *Mama* ne razočara niti v svojem zaključku, saj kot omenjeno ne pristane na »volka v vodnjaku«. V filmu še posebej izstopajo odlična igra deklic, Victorie (Megan Charpentier) in Lilly (Isabelle Nélisse), ter oblikovanje vzdušja in način uporabe obrazcev, ki pa v svoji gradnji suspenza ne popustijo tipični logiki grozljivke in dovolijo, da nas zvestoba psihični izdelanosti karakterjev s svojo nepopustljivostjo siceršnji žanrski tipizaciji likov prijetno preseneti.